

Έμια Ντόναχιου

«Ενάντια στην άβυσσο της ανθρώπινης ψυχής»

Η Έμια Ντόναχιου κοίταξε για πολλά χρόνια την άβυσσο της υπόθεσης Γιόσεφ Φριτζλ· στο τέλος, όπως λέει κι ο Νίτσε, η άβυσσος την κοίταξε κι εκείνη. Όμως η βρετανίδα συγγραφέας άντεξε· η άβυσσος δεν την κατάπιε. Ο Γιόζεφ Φριτζλ βίαζε την κόρη του επί 24 χρόνια στο υπόγειο του σπιτιού τους στο οποίο την κρατούσε φυλακισμένη μαζί με τα επτά παιδιά που απέκτησε μαζί της. Μια ιστορία που ξεπερνάει σε φρικαλεότητα την πιο αρρωστημένη φαντασία του πιο περιθωριακού συγγραφέα θρίλερ. Όμως η Ντόναχιου άντεξε τη φρίκη, γιατί έσκαψε βαθιά κάτω από το σαβανωμένο υπόγειο του σπιτιού των Φριτζλ, επιχειρώντας να ξεθάψει ένα ελάχιστο απόθεμα ανθρωπιάς εκεί όπου οι δημοσιογράφοι έβλεπαν μονάχα φαντάσματα και σκελετούς. Κι όταν η συγγραφέας επέστρεψε στο φως μετά από κάποια χρόνια, παρέδωσε στο κοινό ένα από τα πρώτα πραγματικά ανατριχιαστικά, αλλά συγχρόνως συγκινητικά μυθιστορήματα του νέου αιώνα. Το Δωμάτιο είναι η ιστορία του πεντάχρονου Τζακ και της νεαρής Μαμάς του που, στην προσπάθειά τους να αποκρούσουν τις καθημερινές επιθέσεις του ΣαταΝίκ, που σαν άλλος Φριτζλ (μολονότι δεν έχει συγγένεια με τη Μαμά) τους κρατάει φυλακισμένους για χρόνια στο υπόγειο του σπιτιού του, πλάθουν έναν δικό τους κόσμο από λέξεις, συνήθειες και κανόνες που ο ΣαταΝίκ είναι αδύνατο να προσπελάσει.

Τι ήταν εκείνο που σας ενέπνευσε για να γράψετε το Δωμάτιο;

Ξεκίνησα να γράφω το Δωμάτιο όταν άκουσα για την υπόθεση της οικογένειας Φριτζλ στην Αυστρία, όμως στην πραγματικότητα ήταν τα δυο μικρά παιδιά μου που με βοήθησαν να φτάσω στην κατάλληλη πνευματική κατάσταση για να γράψω το μυθιστόρημα. Όπως οι περισσότεροι γονείς, έχω σκεφτεί πολλές φορές και σε βάθος πόσα θα μπορούσα να υπομείνω για το καλό των παιδιών μου, εφόσον αναγκαζόμουν να το κάνω, καθώς και σε ποιο βαθμό ένας γονιός και το παιδί του μπορούν να λειτουργήσουν ως ξεχωριστά άτομα ή ως αναπόσπαστα μέρη του ίδιου οργανισμού.

Πόσο ενδιαφέρον ήταν το να γράψετε ένα μυθιστόρημα οικειοποιούμενο το βλέμμα και τη φωνή ενός πεντάχρονου αγοριού; Πώς καταφέρατε να φτάσετε σε αυτή την τόσο λεπταίσθητη κατανόηση του τρόπου σκέψης του;

Δεν θέλω να ακουντώ επιπρέπει, όμως δεν μου ήταν ιδιαίτερα δύσκολο. Ο γιος μου ήταν τεσσάρων ετών όταν άρχισα να σχεδιάζω το βιβλίο, και πέντε όταν ξεκίνησα να γράφω την πρώτη εκδοχή του, οπότε εμπνεύστηκα αρκετά από εκείνον ενόσω παραπρούσα την εξέλιξή του. Εκτός των άλλων, ο Τζακ κι εγώ ζούμε στη Βόρεια Αμερική στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα, επομένως το να επινοήσω τους ήρωες του Δωματίου δεν ήταν όσο δύσκολο εί-

vai να γράψω για χαρακτήρες που ζουν στο Μεσαίωνα ή για αριστοκράτες του 18ου αιώνα.

Όσο γράφατε το Δωμάτιο είχατε κατά νου αντίστοιχους σύγχρονους νεαρούς αφηγητές, όπως για παράδειγμα τον εννιάχρονο Όσκαρ από το Εξαιρετικά δυνατά και απίστευτα κοντά του Τζόναθαν Σάφραν Φόρερ ή τον Κρίστοφερ από το Ποιος σκότωσε το σκύλο τα μεσάνυχτα του Μαρκ Χάντον;

Μου αρέσει πάρα πολύ το μυθιστόρημα του Χάντον, όμως τα έργα που συνειδητοποιώ ότι με επιρέασαν περισσότερο έχουν νεαρότερους ήρωες από την Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων (που, παρότι είναι γραμμένη σε τρίτο πρόσωπο, εντούτοις περιέχει αρκετά μεγάλα αποσπάσματα με stream of consciousness) και το Go-Between της L. P. Hartley, έως το υπέροχο Πάντη Κλάρκ Χα Χα του Ρόντι Ντόιλ. Επίσης, με επιρέασαν αγνοί εντίλικοι ήρωες του δεκατου όγδου αιώνα (που υπήρξε και το θέμα της διδακτορικής διατριβής μου) όπως ο Καντίντ του Βολταίρου ή ο Ροβίνσωνας Κρούσος του Ντεφό. «Μετρούσα», επίσης, τον Τζακ συγκρίνοντάς τον όχι μόνο με άλλα παιδιά αλλά και με διάφορους μικρούς εξωγήινους, για παράδειγμα τον Γκιούλιβερ από Τα ταξίδια του Γκιούλιβερ του Σουίφτ ή τον E.T. του Σπίλμπεργκ.

Υπήρξαν συγκεκριμένα βιβλία που σας επηρέασαν κατά τη διάρ-

κεία της συγγραφής του Δωματίου;

Ω, είναι τόσα πολλά, κυρίως λογοτεχνικά κείμενα όλων των ειδών. Η έννοια του πλατωνικού σπιτλαίου. Παραμύθια σαν την *Rapounzel*. Η *Τρικυμία* του Σαιξπηρ, στην οποία η Μιράντα μεγαλώνει με τον πατέρα της στο ίδιο καθεστώς απομόνωσης όπου μεγαλώνει και ο Τζακ με τη μπέρα του. Ο *Συλλέκτης* του Τζον Φόουλς, που διάβασα στην εφηβεία μου, και που μου έδειξε ότι η απαγωγή και ο βιασμός μπορούν να γίνουν πρόσφορα θέματα για λογοτεχνική επεξέργασία. Μεσαιωνικά κάλαντα στη οποία ο Ιησούς και η Μαρία η Μαγδαληνή απευθύνονται ο ένας στον άλλο με μια θαυμάσια οικειότητα. Άντλησα τις επιρροές μου από σχεδόν οπιδόποτε έχω διαβάσει, διότι ήθελα το *Δωμάτιο* να έχει μια υβριδική ποιότητα, και να θυμίζει ταυτόχρονα παραμύθι, ιστορία επιστημονικής φαντασίας, θρίλερ, αλληγορία και κλασικό ρεαλιστικό μυθιστόρημα. Πιθανότατα τα δυο συγκεκριμένα βιβλία που με επηρέασαν περισσότερο στη συγγραφή του *Δωματίου* ήταν το *Πρέπει να μιλήσουμε για τον Κέβιν της Λάιονελ Σρίβερ* (επεδή μου έδειξε πως μια αποκρουστική κατάσταση μπορεί να ρίξει φως στις πιο τετριμένες πραγματικότητες της μητρόπτητας) και *Ο δρόμος* του Κόρμακ ΜακΚάρθι, ως μια μυθική ιστορία αγάπης και αφοσίωσης ανάμεσα σε έναν γονέα και το παιδί του.

Κατά μια έννοια, ο Τζακ υπερβαίνει τους περιορισμούς που θέ-

τει η πλικία του και μπορεί να χαρακτηριστεί «παιδί-θαύμα», όμως, παρότι φαίνεται πως οι ικανότητες αντίληψης και μάθησής του είναι σχεδόν τόσο εξελιγμένες όσο και ενός ενηλίκου, παραμένει, άλλοτε λιγότερο άλλοτε περισσότερο, ένας αξιόπιστος αφηγητής. Πως καταφέρατε να ισορροπήσετε τη μεταμοντέρνα αμφισσμία του αφηγητή Τζακ με τη ρεαλιστική πιστότητα του ήρωα Τζακ;

Η «αναστολή της δυσπιστίας» είναι ένα ενδιαφέρον φαινόμενο: ένα περίπλοκο, άγραφο συμβόλαιο ανάμεσα στη συγγραφέα και τον αναγνώστη. Ο αναγνώστης γνωρίζει, έτσι κι αλλιώς, πως αυτό που διαβάζει είναι ένα έργο μυθοπλασίας, παρόλα αυτά περιμένει πάντοτε από τον συγγραφέα να κατασκευάσει στο βιβλίο του μια ζωντανή και αξιόπιστη παράλληλη πραγματικότητα. Προσπάθησα να είμαι απόλυτα ρεαλιστρία και συνεπής στα βασικά –στο χώρο και στην κατασκευή του *Δωματίου*, στις διαστάσεις του, την κλειδωμένη πόρτα, τα περιορισμένα αντικείμενα –έτσι ώστε, ακόμη και όταν η ιστορία του βιβλίου αποκτάει σε κάποια σημεία αλληγορικές διαστάσεις (όπως στο συμβολικό θάνατο του Τζακ και την ανάστασή του κατά τη διάρκεια της απόδρασής του) ο αναγνώστης να μπορεί ακόμη να πιστέψει στην αλήθεια της ιστορίας και να μην αισθανθεί ότι τα συναισθήματά του έχουν χειραγωγηθεί στο πλαίσιο ενός λογοτεχνικού παιχνιδιού. Ομοίως, προσπάθησα να κάνω πιστευτές τις νοητικές ικανότητες, τις αντιδράσεις

και τα ενδιαφέροντα του Τζακ –να είναι ακριβώς αυτά που θα περιμενε κάποιος από έναν τυπικό πεντάχρονο. Ο Τζακ δεν είναι αυτό που λέμε παιδι-θαύμα, απλώς είναι πρώτωρα ανεπιυγμένος σε διάφορα θέματα (απόρροια της εντατικής κατ' οίκον εκπαίδευσής του από τη Μαμά), ενώ είναι πολύ πισω σε κάποια άλλα. Στο πρώτο μισό του βιβλίου ειδικότερα, ο Τζακ και η Μαμά έχουν κάτι από τους πήρως των παραμυθιών, διότι, προκειμένου να υπομείνουν τις απελπιστικές συνθήκες στις οποίες είναι αναγκασμένοι να ζουν, χρειάζεται να επιστρατεύσουν όσεςς αντοχές διαθέτουν. Γενικά, προσπάθησα να χαλιναγωγήσω τη σοφία του Τζακ αναδεικνύοντας τις τυπικές παιδικές εμμονές ενός πεντάχρονου.

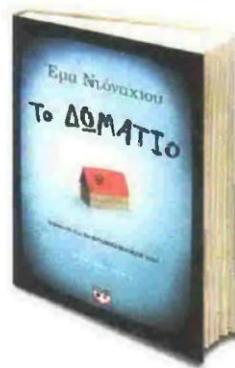
Τι αντιπροσωπεύει ο ΣαταΝίκ; Μήπως αντιπροσωπεύει την τυχαία, ανεξέλεγκτη βία που αναδύεται από τις μεταμοντέρνες κοινωνίες; Είναι άραγε μια μεταφορά για τη σκοτεινή φύση της ανθρώπινης ψυχής;

Κατά μια έννοια είναι μια μεταφορά, ναι μια διαβολική προσωπικότητα χωρίς όνομα. Όμως δεν είναι διαβολικός με την έννοια της ανοίκειας και ενδιαφέρουσας προσωπικότητας: είναι όσο πιο συνθισμένος θα μπορούσα να τον κάνω –αντιπροσωπευτικός της «κοινοτοπίας του κακού», όπως έλεγε ο Χάνα Άρεντ. Προσπάθησα να του προσδώσω τα χαρακτηριστικά εκείνου του υπερβολικά συνθισμένου τύπου που αναδύεται μέσα από κάθε κοινωνία που ευνοεί

τις συνθήκες υποδούλωσης του ανθρώπου: τον αφέντη των σκλάβων στην Αμερική του 19ου αιώνα, τον φύλακα στα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης, το αφεντικό σε ένα κάτεργο, τον άντρα που χτυπάει τη γυναίκα του.

Υπάρχει μια ελληνική ταινία, ο Κυνόδοντας, που πέρυσι ήταν υποψήφια για Όσκαρ καλύτερης ξενόγλωσσης ταινίας, στην οποία ένας άντρας και η σύζυγός του κρατάνε φυλακισμένα τα τρία ενήλικα παιδιά τους προκειμένου να τα απομακρύνουν από τον «κακό» κόσμο. Οι γονείς διαπαιδαγωγούν τα παιδιά διαστρεβλώνοντας τα νοήματα των καθημερινών λέξεων. Αντίθετα με όσα συμβαίνουν στον Κυνόδοντα, στο Δωμάτιο η Μαμά κάνει ό,τι μπορεί ώστε οι λέξεις και οι ιδέες της καθημερινής ζωής να μεταφερθούν με ακρίβεια στον καθημερινό κόσμο του Τζακ. Με ποιον τρόπο πιστεύετε πως η γλώσσα διαμορφώνει τους τρόπους με τους οποίους αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο;

Δεν έχω δει ακόμη τον Κυνόδοντα, όμως έχω ακούσει πολλά γι' αυτόν και ακούγεται όντως συναρπαστικός. Διάβασα πολλά πράγματα για τα επονομαζόμενα «άγια παιδιά», που στις περισσότερες περιπτώσεις αποκτώνονται επειδή μεγαλώνουν σε έναν κόσμο χωρίς γλώσσα. Σε αντίστηξη με αυτό, ήθελα να γλώσσα να είναι το πιο σπουδαίο από τα δώρα που χαρίζει η Μαμά στον Τζακ: ιστορίες, ποιήματα, στιχάκια, τραγούδια, στέλειωτες κου-

Έρα Ντόνακιου
Το Δωμάτιο

Ψυχογιός, 2011
σελ. 422, € 16,60

βέντες, απαντήσεις σε όλες ανεξαιρέτως τις ερωτήσεις του... Είναι επώδυνο για εκείνη το να ψεύδεται διαρκώς για το Δωμάτιο, προσποιούμενη ότι αυτό είναι όλος κι όλος ο κόσμος που υπάρχει· και νιώθει μια αίσθηση λυγμένης ανακούφισης όταν αρχίζει να του λέει την αλήθεια για το ότι υπάρχει ένας ολόκληρος κόσμος έξω από το Δωμάτιο, πη πρόσβαση στον οποίο του είναι απαγορευμένη.

Πιστεύετε πως οι γονείς θα πρέπει να προστατεύουν την αθωότητα των πεντάχρονων παιδιών τους από τον εξωτερικό κόσμο ή θα πρέπει να τα εκθέτουν στην πραγματικότητα από όσο το δυνατόν νεαρότερη πλικία; Για παράδειγμα, θα πρέπει ή όχι να τα παίρνουν μαζί τους στην κηδεία ενός συγγενή;

Εξαρτάται φυσικά από την πλικία και τον χαρακτήρα τους, όμως προσωπικά έχω την τάση να λέω την αλήθεια στα δικά μου παιδιά (όντας «κλεισμένη στην ντουλάπα» επί χρόνια ως έφηβη λεσβία, δεν διαθέτω το στομάχι που χρειάζεται για να κρατάω μυστικά). Είναι πολύ σημαντικό όταν είσαι μπτέρα να γνωρίζεις ποια είναι η κατάλληλη στιγμή για να αποκαλύψεις πράγματα πότε να τους πεις ότι δεν υπάρχει λαγουδάκι του Πάσχα ή ότι οι άνθρωποι πεθαίνουν. Ο γιος μου, στα επτά του, επιμένει να με ρωτάει: «Ξαναχτίστηκε η Αϊτή;», κι όλο κι όλο αυτό που μπορώ να του απαντήσω είναι: «Όχι ακόμη».

Τελικά, τι είναι το Δωμάτιο; Είναι ένα μυθιστόρημα για τη μη-

τρόττητα; Ένα βιβλίο για τη δύναμη της αγάπης; Μήπως μια αλληλγορία για την επιβίωση σε εκθρικό περιβάλλον;

Είναι όλα αυτά τα πράγματα μαζί: νομίζω πως ήμουν αρκετά τυχερή που διερεύνησα μια τόσο γόνιμη ιδέα, μια ιστορία που μπορεί να γίνει απολαυστική μέσα στην απλότητα και την αγωνία της, αλλά και να πυροδοτήσει ατέλειωτες συζητήσεις γύρω από τη φύση της πραγματικότητας.

Διερευνάτε το θέμα της ταυτότητας σχεδόν καθ' όλη τη διάρκεια της καριέρας σας. Τελικά, τι είναι η ταυτότητα; Είναι άραγε άλλη μια κοινωνική κατασκευή;

Βρίσκω συναρπαστικό το ότι υπάρχουν πράγματα που έχουν εγγενή δυναμική, και που όμως διαμορφώνονται συγχρόνως μέσα στον κόσμο στον οποίο ζούμε. Για παράδειγμα, στο μυθιστόρημά μου *Slammerkin* εξέτασα όλους τους παράγοντες (από την προσωπικότητα μέχρι το ταξικό σύστημα) που οδήγησαν μια έφηβη του 18ου αιώνα να διαπράξει φόνο.

Τι σχεδιάζετε για το μέλλον;
Έχω ολοκληρώσει μια συλλογή διηγμάτων με θέμα τη μετανάστευση (η θεματική ξεκινάει τον 17ο αιώνα και απλώνεται μέχρι τον 20ό): έχοντας μετακομίσει δύο φορές, από την Ιρλανδία στην Αγγλία, και ακολούθως στον Καναδά, μπορώ να πω πως τέτοιους είδους μετακινήσεις με συναρπάζουν.

Σας ευχαριστώ πολύ. ☺